

RECENZE A ZPRÁVY O LITERATUŘE

Karol Daniel KADŁUBIEC, *Opowiadania Anna Chybidziurowa. Bystřice nad Olší: Ducatus Teschinensis, 2017, 544 s. ISBN 978-80-906986-0-4*

Polský etnograf, polonista, bohemista, historik a známý vědec zabývající se folklorem, jazykem a kulturou Těšínského Slezska, Karol Daniel Kadłubiec, vydal v roce 2017 monumentální folkloristickou publikaci, v níž se věnoval jednomu lidovému vypravěči, a sice Anně Chybidziurowe z Bukovce. Autor shromáždil úctyhodný repertoár čítající 349 textů sepsaných z magnetonových nahrávek, které Kadłubiec sbíral osm let, což se rovnalo kolem 40 setkání s Annou Chybidziurovou, jež probíhala od února 1969 do ledna 1978.

V úvodu knihy se Kadłubiec zamýšlí nad počátky svého poznávání folkloru Těšínského Slezska, činí tak velmi srozumitelným a přehledným, dle mého soudu však značně stručným, způsobem, čtenáři mohou mimo jiné odhalit, co vedlo autora k zaměření se na vyprávění Anny Chybidziurové. V úvodu také oceňuji, že autor přehledně představuje hlavní témata jednotlivých vyprávění lidové vypravěčky.

Autor přehledně rozdělil knihu na dvě klíčové části, v první z nich, kterou je možné charakterizovat jako teoretickou, se snoubí problematika historická, literární, jazyková a kulturní. Jako pozitivní se jeví stručné historické pojednání o Bukovci, do něhož je pak automaticky a nenásilně vložena postava Anny Chybidziurové, přičemž se autor neomezuje pouze na suchý popis podstatných momentů ze života lidové vypravěčky, ale i na každodenní a sváteční život v souladu s rytmem ročních období, a to nejen samotné Anny, ale i nejbližší rodiny, vesnice, celého regionu Jablunkovska a vzdálenějšího okolí. Vzhledem k rozsáhlosti celé knihy se mi však zdá tato část opět až příliš stručná, samozřejmě nebylo hlavním autorovým motivem zabývat se historií Bukovce, Jablunkovska či jednoho člověka, ale i tak by této výjimečné knize slušela hlubší historická analýza dobového pozadí, v němž jednotlivá vyprávění vznikala, stejně jako i historie vzniku některých příběhů, jejich původ, tradování v jednotlivých obdobích atp. Kadłubiec velmi obratně odděluje povídky na takové, jejichž náměty se opakují v celoevropském či regionálním měřítku, a na ty, které byly ryze původní a ukazují tak na individualitu tvůrce, přičemž na ně klade větší důraz, pozitivem tak je, že postupně ukazuje, v čem je repertoár Chybidziurové specifický, což je pádne vloženo do všeobecných úvah o jednotlivých žánrech lidové prózy i do kontextu české, polské a slovenské lidové prózy. Kladně hodnotím i to, že se autor zabývá samotnými posluchači vypravěčky, přičemž opět líčí i různá prostředí, v nichž k vyprávění docházelo.

V další části této teoretické stati se tvůrce publikace zaměřuje na definici folkloru, činí tak velmi srozumitelně, Kadłubiec při této charakteristice nepoužívá žádné problematické termíny, což kladně ohodnotí zejména laičtí čtenáři. Následná část zabývající se gramatickými a literárními prostředky užívanými ve vyprávění vybrané lidové vypravěčky pak sice obsahuje vyšší počet odborných názvů, jsou to však termíny základní, používané již například na středních školách, čtenář nezabývající se touto problematikou na vědecké úrovni by tak neměl mít problém s pochopením představovaného. Kadłubiec navíc u každé řešené gramatické otázky uvádí hned několik konkrétních příkladů s čísly odkazujícími na samotné povídky, což má pozitivní vliv na čtenářovu orientaci v celé jazykovědné problematice. Na závěr této teoretické části se autor poměrně důkladně zabývá nejdůležitějšími

vlastnostmi jablunkovského nářečí, jež je jedním z variant slezského dialektu, který při svém vyprávění používala i Chybidziurová.

Kadłubiec v této teoretické části své rozsáhlé knihy dostal svému původnímu záměru, a sice vytvořit populárně-vědeckou publikaci, která bude srozumitelná především laikům, a to obzvláště tím, že se nepouští do podrobných a složitých teoretických úvah, zaobírá se naopak základními záležitostmi, které popisuje v některých případech možná až příliš stroze, avšak dostatečně výstižně, srozumitelně a fundovaně. Pochvalu zasluhuje ještě skutečnost, že celá část s teoretickým charakterem je napsána dvojjazyčně, tedy v českém a polském jazyce.

Následující druhá kapitola je ryze empirická, přináší totiž všech původních 349 povídek lidové vypravěčky Anny Chybidziurové v původním slezském nářečí. V tomto případě oceňuji vysokou přehlednost, texty jsou totiž uspořádány v takovém pořadí, jak byly Chybidziurovou vyprávěny, přičemž je každé vyprávění očíslováno a opatřeno přesným datem, kdy došlo k nahrání na magnetofonové pásky. Publikace je doplněna o několik černobílých fotografií, vedle samotné vypravěčky nebo jejích blízkých čtenář uvidí i lidovou architekturu nebo oděv, což nejen z estetického hlediska vhodně doplňuje celou regionálně orientovanou knihu. Velmi kladně pak hodnotím v závěru nacházející se slovník nářečně – polsko – český, který přináší nejpoužívanější slova a zohledňuje jejich aktuální význam, díky tomu se tak v knize mohou lépe zorientovat i čtenáři nepocházející přímo z Jablunkovska. Velmi vysoko je nutné ohodnotit i skutečnost, že kniha je opatřena kompaktním diskem skvěle doplňujícím obraz lidové vypravěčky Chybidziurové, kterou je možné díky tomu autenticky slyšet.

Dílo je svým specifickým obsahem významné nejen pro milovníky samotného jablunkovského regionu, etnografy, jazykovědce či historiky, ale taktéž pro čtenáře mající v oblíbě příběhy pohádkové, místní historické či pověrečné povídky, legendy, pověsti nebo skutečné historiky ze všedního života lidí. Unikátní rozměr představeného díla je skutečným těšínským kulturním dědictvím, ojedinělá je celá koncepce, kdy celá folklorně-historická práce je věnována jedinému regionálnímu autorovi. Kniha je přínosná i tím, že se nevyčerpává na pouhý přepis vyprávění vybraného lidového tvůrce, ale přináší rovněž kontext historicko-kulturní s bližším představením příslušného nářečí. Nutno rovněž zdůraznit a pozitivně posoudit i fakt, že shromáždění kompletního vypravěčského repertoáru vyžadovalo dlouhotrvající výzkum trvající téměř devět let. Předností publikace je prezentace jedinečné tvůrčí specifičnosti Anny Chybidziurové i historicko-kulturního pozadí, do kterého je zasazena, přičemž se široké veřejnosti otevírá nejen jablunkovský region se svými zvláštnostmi, ale rovněž tradiční kultura Těšínského Slezska.

Lukáš Turoň

**Karol Daniel KADŁUBIEC, *Śpiwo Anna Chybidziurowa a její sómsiedzi*. Bystřice nad Olší: Ducatus Teschinensis, 2018, 687 s.
ISBN 978-80-906986-1-1**

V roce 2018 vydané dílo úctyhodného rozsahu mapuje nehmotné kulturní dědictví jižní části Těšínska – Jablunkovska – profesorem Karolem Danielem Kadłubcem. Publikace navazuje na v roce 2017 zveřejněnou knihu s názvem *Opowiadania Anna Chybidziurowa* od téhož autora. Dílo přináší rozsáhlý písňový repertoár jablunkovského regionu, jenž se opírá o písně 61 lidových zpěváků z Bukovce, Písku, Mostů u Jablunkova, Horní Lomné, Dolní Lomné, Bocanovic, Hřčavy, Milíkova, Košařisk, Hrádku, Nýdku, Návší a Jablunko-

va, jejichž společným jmenovatelem je osobitý slezský dialekt Jablunkovska, který byl pro všechny lidové zpěváky hlavním jazykem, přes který viděli a hodnotili okolní svět. Drtivá většina z těchto lidových informátorů se přitom narodila v období habsburské monarchie, podstatná část ještě v 19. století. Tvůrce díla shromažďoval lidové písně během terénních výzkumů od šedesátých do osmdesátých let 20. století, čímž zachránil nejen samotné písně, ale rovněž i podrobné informace o zvláštních formách lidové kultury Těšínského Slezska.

V úvodu svého díla Kadłubiec přehledným, jasným a upřímným způsobem popisuje motivace, které vedly k vytvoření knihy. Jedním z hlavních důvodů bylo aktuální společenské dění. Jak nastínil Kadłubiec v úvodu, impulsem a zároveň oporou pro koncipování publikace byla snaha o určité zpopularizování lidové písně, jež je dle jeho slov pokladem každé země či regionu, přičemž v posledních desetiletích je úspěšně přehlušována „globálním zpěvem“, především anglojazyčným, jenž je však odosobněný a nikoho nedefinuje, neboť je všude totožný. Podle autora je žádoucí pečovat o své regionální kořeny a pilně usilovat o to, aby i v současných globalizovaných podmínkách bylo významné místo i pro písňový folklor. V úvodní části se Kadłubiec poněkud kriticky, otevřeně a s výraznou mírou sentimentu vyjadřuje na adresu panujících poměrů v Bukovci, který navštívil po dlouhých letech právě v roce 2018. Na místě svérázných dřevěných chalup byly vybudovány zděné domy bez historie. Chalupa pod číslem popisným 79 rodiny Chybidziurów, v níž slyšel autor publikace nejkrásnější příběhy a písně z vypravěčského a pěveckého nadání Anny Chybidziurové (1898-1980), jejíž písně jsou v knize zastoupeny nejčastěji, stojí opuštěná, rozpadá se a zarůstá trávou. Pro některé čtenáře může působit jako přehnané prohlášení o tom, že Bukovec na své cestě do budoucnosti ztratil duši a nedokázal propojit modernitu s vlastními unikátními duchovně-materiálními tradicemi. Vedle těchto spíše kritických poznámek zasluhuje bezpochyby pochvalu umístění dvou mapek v samotném úvodu díla, jedná se o mapu jablunkovského nářečí a mapu míst na Jablunkovsku, odkud pocházely sebrané písně, čímž došlo k žádoucímu teritoriálnímu vymezení zkoumané problematiky, to bezesporu přispěje i k lepší orientaci čtenáře.

Autor svou publikaci přehledně rozčlenil do dvou zcela odlišných kapitol. První z nich, kterou lze označit za teoretickou, nese název O folklorze, takže pieśniowym, parę uwag a je dále rozdělena do jedenácti menších podkapitol, v nichž se autor věnuje problematice poetiky písňového folkloru s důrazem na jeho verbální rovinu. Zcela po zásluze je v této kapitole věnována pozornost zvláštnostem samotného nářečí, z tohoto hlediska je posléze vysvětlen smysl všech odchylek od nářečního úzu, například využívání neologismů, archaismů, metafor, srovnávání, epitet, přejímek ze spisovného českého či polského jazyka, dále pak nezvyklých morfologických či syntaktických tvarů (třeba paralelismů). V této části knihy se tak dozvídáme vše, co by měl k příslušnému tématu vědět jak jazykovědec či folklorista, tak i náročný čtenář. Avšak publikace je určena širší veřejnosti, která se nemusí kupříkladu o tyto jazykovědné záležitosti soustavně zajímat, vždyť svůj poslední kontakt s morfologií či syntaxí mohla mít na střední či základní škole, proto tato, byť krátká část, nemusí čtenáře oslovit. Může naopak působit místy až nepřístupně pro svou přesycenost odborným lingvistickým jazykem, hrozí tedy nižší stupeň srozumitelnosti pro běžného čtenáře. Nicméně kladné hodnocení si zaslouží autorova snaha propojit tuto jazykovědnou problematiku s konkrétními písněmi, neboť u většiny odborných termínů se nacházejí pro vysvětlení úryvky z písní i čísla písní, v nichž se daný jev vyskytuje. Jako poněkud přístupnější a čtenářsky atraktivnější se jeví hned následující téma této první kapitoly, v níž nám tvůrce díla přibližuje příležitosti či situace v každodenních životech lidí na Jablunkovsku, během kterých bylo možné lidovou píseň zaslechnout. Nejen odborný čtenář ocení rovněž

bližší představení několika autorů lidových písní a vlivy místních reálií na jejich tvorbu. Dle mého názoru je však tato zajímavá část až příliš stručná, za zmínku by jistě stálo i vykreslení historie vzniku jednotlivých písní, jejich užívání v průběhu času atp. Následně autor dělí písně na epické a lyrické, což přispívá větší systematickosti a přehlednosti, i když jsou zde uvedeny jednotlivé písně, které patří do jedné z uvedených skupin, zasloužilo by si i toto téma důkladnější rozbor. Větší prostor věnuje autor tzv. migracím lidových písní, a to zejména mezi regiony blízkými po jazykové, kulturní a historické stránce, což úspěšně přispěje k zasazení celé zkoumané problematiky do širšího kontextu.

Dle mého soudu stěžejní část Kadłubcova díla představuje druhá kapitola, v této dlouhé empirické pasáži se nachází 450 lidových písní, přičemž jejich seřazení je přehledné a systematické. Čtenář se ve větším množství písní nemůže ztratit, neboť autor neseřadil jednotlivé písně náhodně, nýbrž tak, aby smysluplně odrážely specifika příslušných míst bádaného regionu. Sesbírané lidové písně jsou tedy kompaktně seskupeny do dílčích oddílů podle toho, kde byly zaznamenány a kým zazpívány. Seřazení písní v tomto díle se řídí jejich územním rozsahem, oblastí výskytu, což umožňuje čtenáři snadněji odhalit písňová specifika zkoumaného subregionu a v něm žijících zpěváků. Nacházíme tak podkapitoly označené jednotlivými obcemi Jablunkovska, přičemž autor se drží přehledného řazení směrem od jihu jablunkovského regionu k jeho severu. Velmi efektně a výstižně plní svůj informační úkol uvedení jména autora lidové písně a data záznamu u každé písně, sesbíraný materiál tak nepůsobí depersonalizovaně, každá píseň má svého konkrétního původce, tato část publikace se proto vyznačuje podobou velmi přístupnou pro čtenáře. Za velké pozitivum díla pokládám i to, že vedle samotné literární funkce písňových veršů lze pozorovat i další funkce, například poznávací. V představených písních se totiž zrcadlí společenské vztahy na dávno minulém venkově, reálie každodenního života lidí na venkovském hospodářství (slovní zásoba týkající se náradí, nádobí, ošacení, jídel, námluv, svateb, narození dítěte, smrti atp.) nebo systém etických hodnot společně s tzv. lidovou moudrostí, díky čemuž dostává dílo antropologickou hodnotu.

Velice kladně hodnotím v samotném závěru knihy uveřejněný nářečně – polsko – český slovník přinášející aktuální slovní zásobu vybraného slezskopolského nářečí společně s polskými a českými ekvivalenty, díky čemuž se může v knize snadněji orientovat i čtenář nepocházející ze slezského Jablunkovska. Na konci knihy nechybí soupis základní literatury, jenž dává přehled o nejdůležitějších regionálních zdrojích a stavu bádání. I když je kniha napsána v polštině, nacházejí se zde některé pasáže v češtině (kupříkladu shrnutí). Nádherným bonusem celé knihy je kompaktní disk s autentickými lidovými písněmi vybraných regionálních zpěváků.

Závěrem je možné říci, že původní autorův záměr, hlavní smysl a poslání celé publikace, a sice zdokumentování a zpopularizování lidových písní a jejich předání dalším generacím, se podařil, minimálně pak připravil dobrý základ pro tento účel. Precizně a důvěryhodně shromážděný rozsáhlý materiál plní roli důležitého pramene k dějinám lidové kultury na Těšínsku. Prostřednictvím získaných lidových písní lze rekonstruovat kulturní vzorce předmoderní společnosti, způsoby vnímání, vidění, myšlení a hodnocení světa předcházejícími generacemi. Nutno vyzvednout, že autor díky svým nahrávkám dosaženým dlouhodobým a systematickým terénním výzkumem poskytl široké veřejnosti nikoli neurčitý abstraktní konglomerát neosobních písní či interpretace interpretací, avšak konkrétní, ba dokonce personalizované písně uspořádané v uceleném souboru, které tak komplexně vytvářejí věrohodnou formu nehmotného kulturního dědictví Těšínského Slezska. Primárním cílem knihy je záchrana regionálního kulturního dědictví, což lze považovat za

jeden z hlavních současných globálních trendů při vytváření především lokálních historických rekonstrukcí. Zdařilá publikace prezentující lidový zpěv v jižní části Těšínska – na Jablunkovsku – překračuje v konečném měřítku hranice nikoli pouze regionů, ale i států. Nezbyvá než knihu doporučit a přát si, aby přispěla k prohloubení zájmu o regionální lidovou kulturu, a to obzvláště u nejmladší části populace.

Lukáš Turoň

Jan DVOŘÁK – Jaroslav FORMÁNEK – Adam HRADILEK, *Čechoslováci v Gulagu (Životní osudy krajanů postižených politickými represemi v Sovětském svazu).* Praha: Česká televize – Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 221 s. ISBN 978-80-7404-235-5; 978-80-87912-78-2

Kniha tandemu historiků pražského Ústavu pro studium totalitních režimů Adama Hradilka (1976) a Jana Dvořáka (1982), vytvořená ve spolupráci s publicistou a spisovatelem Jaroslavem Formánkem (1960), převedla u příležitosti stého výročí ruské revoluce roku 1917 do tištěné podoby životní příběhy Čechoslováků zveřejněné v rámci třídílného dokumentárního cyklu České televize a Ústavu pro studium totalitních režimů *Čechoslováci v Gulagu* (2017) režisérky Marty Novákové a doplnila je o osudy dalších československých občanů perzekuovaných v průběhu dvacátého století na území bývalého Sovětského svazu.

Publikace, která se svým populárně naučným stylem obrací především na poučené laické čtenáře, si podle slov autorů klade „za cíl přiblížit veřejnosti nejen oběti, ale také zrození a fungování represivního aparátu i jeho proměny v průběhu desetiletí, kdy byli bolševici u moci“. Oproti televiznímu dokumentu, který představil problematiku sovětských represivních metod a trestně pracovních táborů Gulagu z globálního hlediska, přičemž osudy perzekuovaných Čechoslováků využil pouze jako ilustračního materiálu k předkládaným faktům, umožňuje kniha na mnohem větším prostoru podrobnější pohled do vnitřního světa jednotlivých postav líčených na pozadí událostí nezvratného kola dějin.

Vzpomínky přímých účastníků, jejich rukopisné i tištěné záznamy a především roky utajované dokumenty uložené v domácích a zahraničních archivech umožnily autorům nahlédnout do soukromí zhruba dvou desítek Čechoslováků postižených represemi sovětského režimu. Zatímco první kapitola zahrnuje osudy krajanů v době formování sovětského režimu, násilné kolektivizace a tzv. velkého teroru, kterému padla v letech 1937-1938 za oběť také tisícovka Čechů (příběh zemědělských rodin Janouškových a Hrnčířových, případ Antonína Vodsedálka a charkovský proces s českými učiteli v roce 1931, kauza českého učitele Jiřího Bezděka či prostějovské rodačky Heleny Frischerové), věnuje se druhá část knihy uprchlíkům z okupovaného Československa po roce 1939 (příběh mladíků, kteří se po obsazení Podkarpatské Rusi fašizujícím Maďarskem vydali do Sovětského svazu hledat štěstí, stranická anabáze pozdějšího prokurátora Karla Vaše, osudy sourozenců Karla a Ericha Eggerových deportovaných v prvním střeoevropském židovském transportu do Niska nad Sanem, příběh ostravského advokáta Františka Poláka), knihu pak uzavírá třetí kapitola, postavená na příbězích perzekuce československých občanů ze strany sovětské moci po roce 1945, zejména násilně odvečených občanů z již osvobozeného Československa (osud unesené překladatelky Blanky Rubinové, příběh utýraného československého generála Sergeje Vojcechovského, kauza uneseného poddůstojníka československé armády Bohumila Boreckého nebo osud oběti falešné propagandy Jozefa Bobalíka).

Poutavé životní příběhy jsou na stránkách knihy dokumentovány množstvím dobových fotografií a archivními prameny, které se k jednotlivým kauzám podařilo doma i v zahraničí dohledat. Fotodokumentární materiál doplňují rovněž snímky míst paměti politických represí SSSR, tzn. bývalých věznic a táborů, které autoři publikace pořídili během natáčení dokumentu a při studijních cestách po ruských a ukrajinských archivech.

Přestože je kniha *Čechoslováci v Gulagu (Životní osudy krajanů postižených politickými represemi v Sovětském svazu)* určena především laické veřejnosti, přináší i pro historika řadu nových faktů a informací.

Kamil Rodan

Lothar HÖBELT – Johannes KALWODA – Jiří MALÍŘ (Hg.): *Die Tagebücher des Grafen Egbert Belcredi 1850–1894*. Wien – Köln – Weimar: Böhlau Verlag Wien 2016, 1137 s. ISBN 978-3-205-20067-3

V posledních letech se rozšiřuje okruh vědeckých edic pramenů, jež vzešly z veřejného působení významných státních úředníků a politiků českých zemí 19. století.¹ Řadu dosud vydaných prací tak obohatilo dílo předního českého historika Jiřího Malíře, jenž společně s Lotharem Höbeltem, mimořádným profesorem Vídeňské univerzity a členem Rakouské akademie věd, a Johannesem Kalwodou, právním historikem působícím rovněž na Vídeňské univerzitě, vytvořil edici deníků hraběte Egberta Belcrediho (1816–1894), moravského šlechtice, polyhistora, věrného zastánce katolické víry a dlouholetého poslance moravského zemského sněmu (1861–1894).²

Rod Belcredi, usazený v českých zemích od 18. století, sídlil v Líšni a Jimramově. Vedle Richarda Belcrediho, jenž během svého života zastával nejvýznamnější politické i justiční funkce v rakouském soustátí,³ se také Egbert Belcredi postupně profiloval jako významný hráč předlitavské politiky, byť ne tak exponovaný jako jeho bratr. Vzhledem ke svému společenskému statusu nabyl E. Belcredi patřičné jazykové vzdělání v humanitních i přírodních vědách, částečně jako privatista na gymnáziu, částečně samostudiem, a v souladu s rodinnou tradicí získal rovněž četné zkušenosti v armádě.⁴ Většinu života však věnoval správě rozsáhlého rodového majetku, v níž byl velmi úspěšný, když dokázal zadlužené rodové statky udržet a díky modernizaci správy také oddlužit. Jako šlechtic profesně nezávislý na státní službě měl možnost pohlízet na fungování státu, země a na

1 Martin KLEČACKÝ (ed.), Český «konzul» ve Vídni. *Politická korespondence c. k. ministra krajana Antonína Rezka s mladočeským předákem Bedřichem Pacákem*. Praha 2015; Týž, Český „konzul“ ve Vídni, II. *Politická korespondence c. k. ministra krajana Antonína Rezka s mladočeskými politiky Václavem Škardou a Karlem Kramářem*. Praha 2017; Týž, *Deníky Josefa Kalouska*. Praha 2016.

2 Jiří MALÍŘ, *Egbert Belcredi*. In: Jiří MALÍŘ a kol.: *Biografický slovník poslanců moravského zemského sněmu v letech 1861-1918*. Brno 2012, s. 82–86, zde s. 85.

3 Lothar HÖBELT, *Graf Egbert Belcredi – der „echte“ Koservative*. In: Lothar HÖBELT – Johannes KALWODA – Jiří MALÍŘ (Hg.), *Die Tagebücher des Grafen Egbert Belcredi 1850–1894*. Wien – Köln – Weimar: Böhlau Verlag Wien 2016, s. 15–37, zde s. 15; Jiří MALÍŘ, *Egbert Belcredi*. In: Jiří MALÍŘ a kol.: *Biografický slovník poslanců moravského zemského sněmu v letech 1861-1918*. Brno 2012, s. 82–86, zde s. 83.

4 E. Belcredi odešel z armády v roce 1845 z rodinných a zdravotních důvodů, a proto revoluční rok 1848/1849 již neprožil v aktivní službě. L. HÖBELT, *Graf Egbert Belcredi – der „echte“ Koservative*, s. 19; J. MALÍŘ, *Egbert Belcredi*, s. 83.

společenský vývoj z vnějšku a vyjadřovat se otevřeněji, kritičtěji, než mnozí jeho kolegové v parlamentu.⁵ Nejen jako politik konzervativního velkostatku, ale také smýšlením celoživotní konzervativce, byl pragmaticky rozkročen mezi politický katolicismus a (český) národní program.⁶ V duchu moravského zemského patriotismu. Angažoval se rovněž ve spolkovém životě a v žurnalistice, ačkoliv přímý podíl na novinové produkci se mu nepodařilo získat.⁷ Přesto měl velmi dobrý přehled o intencích jednotlivých redakcí.

Publikace, vydaná Komisí pro novější rakouské dějiny, vychází z mnohaletého profesního zájmu autorů o dané téma, především pak Jiřího Malíře, který se mimo jiné věnuje vzniku a rozvoji parlamentarismu a politických stran v českých zemích, obzvláště pak na Moravě.⁸

Autoři této komentované edice navázali na předchozí přípravné a částečně publikované práce pozapomenutého historika, geografa a pedagoga Antonína Okáče (1908–1986), který výrazně přispěl k publikaci vybraných Belcrediho ego-dokumentů, přestože byla jeho profesní dráha výrazně omezena politickou situací zejména po v padesátých a sedmdesátých letech 20. století.⁹

Samotná edice zahrnuje veškeré písemnosti E. Belcrediho, jež se dochovaly, a mají zásadní výpovědní hodnotu nejen pro soukromý a veřejný život rodu Belcredi, ale také pochopitelně pro ústavní a politický vývoj habsburské monarchie a obzvláště Předlitavska, s nimiž byl tento rod spjat. Konkrétně se jedná o Belcrediho deníkové zápisy z let 1850–1892, korespondenci, další korespondenci zahrnutou do těchto dokumentů, a tři memoranda: první sepsané v letech 1882–1884 k reformě šlechty, druhé z roku 1888 určené konzervativnímu periodiku Vaterland a třetí z roku 1892 adresované brněnskému biskupovi Františkovi Saleskému Bauerovi.

Deníkové záznamy, převážně německé, psané však také česky nebo francouzsky,¹⁰ umožňují badateli nahlédnout do rozsáhlé sítě Belcrediho kontaktů, zahrnující konzervativní i ústavověrnou šlechtu, německé liberální politiky, stejně jako vrcholné představitele české politiky, a další osobnosti veřejného života. Mimo jiné šlo o Heinricha Clam-Mar-

5 J. MALÍŘ, *Egbert Belcredi*, s. 83.

6 Lothar HÖBELT, *Graf Egbert Belcredi – der „echte“ Koservative*, s. 17.

7 Tamtéž, s. 26.

8 Výběrově Jiří MALÍŘ, *K vývoji velkostatkářských stran na Moravě*. Časopis Matice moravské, 115, č. 1, 1996, s. 35–58; Týž, *Ke vzniku a vývoji Německé radikální strany na Moravě*. In: Kristina KAISEROVÁ – Jiří PEŠEK (edd.), *Viribus Unitis. Nedosti bylo Jana Křena. Janu Křenovi k pětasedmdesátinám. Ústí nad Labem 2005*, s. 165–181; Týž, *Vereinshäuser in Brünn und in den national gemischte Städten Mährens vor 1914*. In: Peter HASLINGER – Heidi HEIN-KIRCHER – Rudolf JAWORSKI (Hrsg.), *Heimstätten der Nation. Ostmitteleuropäische Vereins- und Gesellschaftshäuser im transnationalen Vergleich*. Marburg 2013, s. 13–49.

J. MALÍŘ a kol., *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861–2004*. Brno 2005; Jiří MALÍŘ – Lukáš FASORA, *Moravské vyrovnání z roku 1905. Možnosti a limity národnostního smíru ve střední Evropě*. Brno 2006; Jiří MALÍŘ – Milan ŘEPA, *Dějiny Moravy. Díl 3/2, Morava na cestě k občanské společnosti*. Brno 2018;; Jiří MALÍŘ – Martin RÁJA (eds.), *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno 2009.

9 J. MALÍŘ, *Antonín Okáč – Leben und Werk des Herausgebers der Tagebücher und Korrespondenz Egbert Belcredis*. In: L. HÖBELT – J. KALWODA – J. MALÍŘ (Hg.), *Die Tagebücher des Grafen Egbert Belcredi 1850–1894*, s. 39–63.

10 L. HÖBELT – J. KALWODA – J. MALÍŘ (Hg.), *Die Tagebücher des Grafen Egbert Belcredi 1850–1894*, s. 339–340.

tinice, Karla Schwarzenberga, Christina d'Elverta, Aloise Pražáka a Františka Ladislava Riegera.

Záznamy také umožňují vytvořit si představu o Belcrediho smýšlení jak z hlediska tehdejších událostí a procesů vnitřní politiky, tak mezinárodní politiky. Po návratu ústavnosti v šedesátých letech komentoval vzrůstající se občanskou společnost, reprezentovanou nejen sněmem, ale také tiskem. Kromě konzervativního Vaterlandu také německý liberální Mährischer Correspondent. Vedle toho charakterizoval mentalitu tehdejších obyvatel venkova, při úvahách o voličské základně. „Český a moravský sedlák chce mít především klid a nic jiného než klid“. Venkované se podle něj ideově stavěli vůči měšťanům a rozhodující roli při mobilizaci venkova připisoval duchovním.¹¹

Jako aktér abstinenci politiky zaznamenával i tato jednání šedesátých a hlavně sedmdesátých let. V zahraniční politice kriticky komentoval liknavý postup vlády při okupaci Bosny z roku 1878. „Platí také zde, že diplomaté zkazí tolik, co vojáci získali.“¹²

V edici jsou jednotlivé záznamy pečlivě komentovány, autoři uvádějí na mnoha místech zdroje Belcrediho citátů a tezí a kromě toho doplňují text četnými biografickými údaji.

Z hlediska jazyka zvolili editoři citlivý redakční přístup. Řadu jazykových specifik Belcrediho záznamů ponechali (např. pravopisná, další gramatická specifika a různé varianty toponym).

Kromě obvyklých příloh obsahuje kniha užitečný slovník frekventovaných dobových názvů a jmen a také konkordanci toponym.

Deníkové záznamy Hraběte Egberta Belcrediho přináší množství cenných informací, jež budou bez pochyby oporou pro badatele, metodologickým vzorem pro budoucí autory podobně náročných edic z této doby a přínosné pro široký okruh odborné veřejnosti.

Ivan Puš

David ZÁVĚŠISKÝ, *Osvobození Suchých Lazců. Útrapy druhé světové války. Suché Lazce: Obecní úřad městské části Opava – Suché Lazce, 2020.*
ISBN 978-80-270-7510-2

Jubileum 75 let od konce druhé světové války v Evropě proběhlo oproti předchozím výročím nečekaně skromně v důsledku pandemie COVID-19. Ačkoliv okolnosti znemožnily konání řady přednášek a konferencí, významnou událost připomnělo alespoň několik publikací.

Patří k nim také regionálně-historická kniha, věnující se jedné z obcí Opavska, největší etnicky české enklávy v okupovaném pohraničí. Nejde o první z podobných počinů, dílčího zpracování „svých“ válečných dějin různého rozsahu a kvality se již v minulosti dočkala např. Hrabyně (Petr JORDÁN a kol., *Hrabyně*, Hrabyně 2007) či Děhylov (*Stríčky vzpomínek děhylovských pamětníků na osvobození Děhylova*, Děhylov 2015).

Anotovaná práce nemá podobu uceleného textu, jde především o přepisy vzpomínek a dobových pramenů, doplněné dílčími krátkými texty a množstvím fotografického ma-

11 Zápis z 24. 2. 1862. In: L. HÖBELT – J. KALWODA – J. MALÍŘ (Hg.), *Die Tagebücher des Grafen Egbert Belcredi 1850–1894*, s. 201.

12 „Es trifft auch hier zu, dass die Diplomaten möglichst verderben, was die Soldaten gutgemacht.“ Zápis ze 7. 11. 1878. In: Tamtáž, s. 522.

SLEZSKÝ SBORNÍK CXVIII / 2020, ČÍSLO 1

teriálu. Navzdory editorově snaze o chronologické řazení publikace místy působí poněkud nepřehledně, např. kapitola o předválečném opevnění se nachází až v závěru knihy. Memoárové pasáže zpravidla nejsou nijak uvedeny, ani opatřeny vysvětlivkami, některé informace tak postrádají kontextualizaci a pro nezasvěceného čtenáře budou mít omezenou vypovídací hodnotu. Publikace také postrádá seznam zdrojů.

Přesto výběr citovaných materiálů vcelku reprezentativně mapuje dějiny obce a širšího v období okupace. Přibližuje aspekty každodennosti, stejně jako činnost odboje či průběh osvobozovacích bojů.

Ondřej Kolář